

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA
Kultuurikorraldus

Katarina Elisabeth Staak

PROJEKT JA *DRAG*-LAVASTUS SIINPOOL SOOD
Lõputöö

Juhendaja: Anu Rannu, MA, kultuurikorralduse nooremlektor

Viljandi 2025

Resümee

Projekt ja *drag*-lavastus Siinpool sood

See kultuurikorralduse lõputöö annab tegevusuuringu vormis ülevaate projekti ja *drag*-lavastuse Siinpool sood korraldusest. Projekt leidis aset 2024. aastal Euroopa kultuuripealinna Tartu 2024 põhiprogrammi raames ning hõlmas töötube, lisasündmusi, lavastuse kokkupanekut ja etendamist Tartus ja Viljandis kokku viiel korral. Projekt pakkus Eesti *drag*-kunstnikele professionaalset eneseteostusvõimalust, turvalist loomingulise ja tehnilise toega koostöökeskkonda ning platvormi uudseteks ja kvaliteetse produktsiooniga etteasteteks. Projekti eesmärk oli võimestada kväär-artiste ja esitleda *drag*'i väärtusliku kunstivormina kaasaegsel kultuuriväljal. Töös annan ülevaate projekti taustast, tegevuskeskkonnast ja kontekstist, kirjeldan ja analüüsin korraldusprotsessi ning reflekteerin enda rolli ja arengut projektijuhina.

Võtmesõnad: *drag*, etenduskunst, kväärkultuur, kogukond, Tartu 2024

Abstract

Project and drag-production Siinpool sood

This diploma thesis in cultural management presents an action-research-based overview of the organisation of the project and drag production *Siinpool sood*. The project took place in 2024 as part of the European Capital of Culture Tartu 2024 main programme and included workshops, additional events programme, and the creation and performance of a drag stage production, presented in Tartu and Viljandi, five times in total. The project offered Estonian drag artists a professional opportunity for artistic expression, a safe collaborative environment supported by a creative and technical team, and a platform for innovative, high-quality performances. Its aim was to empower queer artists and highlight drag as a valuable and meaningful art form within the contemporary cultural field. The thesis provides an overview of the project's background, operational context and environment, describes and analyses the organisational process, and reflects on the author's role and development as the project manager.

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Seotud organisatsioonide ja tegevuskeskkonna analüüs	5
1.1. Mis on <i>drag</i> ?	5
1.2. <i>Drag</i> -kultuur Eestis	6
1.3. MTÜ Tartu LGBTQ+ ja projektitiim	6
1.4. Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024	7
2. Korraldusprotsess	8
2.1. Projekti planeerimine	8
2.1.1. <i>Idee taust</i>	9
2.1.2. <i>Siinpool sood projekt</i>	10
2.1.3. <i>Sihtrühm</i>	11
2.1.4. <i>Eesmärgid ja tulemused</i>	12
2.1.5. <i>Projektitiim</i>	13
2.1.6. <i>Rahastus ja eelarve</i>	14
2.1.7. <i>Turundus ja kommunikatsioon</i>	16
2.1.8. <i>Ohutus ja turvalisus</i>	17
2.2. Projekti elluviimine	18
2.3. Projekti lõpetamine	20
3. Analüüs	20
3.1. Sündmuse analüüs	20
3.2. Refleksioon	24
Kokkuvõte	26
Allikad	27
Lisa 1. Turu-uuringu küsimused	29
Lisa 2. Sündmuste ajakava	30
Lisa 3. Meediakajastused	31
Lisa 4. Eelarve	32
Lisa 5. Riskianalüüs	33
Lisa 6. Kavatekstid	34
Lisa 7. Fotomaterjal	36
Lisa 8. Plakat	38

Sissejuhatus

Drag on kväärkogukonnas alguse saanud kunstivorm, mille keskmes on identiteedi ja soorollidega mängimine (Lahesalu, 2023). Viimastel aastatel on *drag* Eestis populaarsust kogunud ja see on sünnitanud uue põlvkonna andekaid esinejaid. Andunud *drag*'i austaja ning kväärsündmuste sagedase külastaja ja korraldajana on mulle väga oluline kväärkogukonna tugevdamine kogukonnasündmuste ja -kultuuri kaudu ning nende nähtavuse kasvatamine ja esindamine Eesti kultuurisfääris. Nendest arengutest ja kogemustest kasvas välja idee *drag*-kultuuri edendavaks kogukonnaprojektiks.

See lõputöö kirjeldab projekti Siinpool sood (edaspidi projekt), mis toimus 2024. aasta jooksul Euroopa kultuuripealinna Tartu 2024 põhiprogrammi raames. Projekt pakkus Eesti *drag*-kunstnikele professionaalset eneseteostusvõimalust, turvalist loomingulise ja tehnilise toega koostöökeskkonda ning platvormi uudseteks ja kvaliteetse produktsiooniga etteasteteks. Projekti eesmärk oli võimestada kväärkunste ja esitleda *drag*'i väärtusliku kunstivormina kaasaegsel kultuuriväljal. Projekt koosnes töötubadest, lisasündmustest ja kulmineerus lavastuse kokkupaneku ning etendamisega Tartus ja Viljandis. Sündmuseid külastas kokku üle 700 inimese.

Lõputöö lähtub tegevusuuringu põhimõtetest ja koosneb kolmest osast. Esimene osa tutvustab *drag*-kunsti üldisemalt, selle konteksti Eestis ja projektiga seotud organisatsioone. Teine osa kirjeldab ja analüüsib projekti kontseptsiooni, korraldust, elluviimist ja mõju. Kolmandas osas analüüsin sündmuse korraldust ning oma kogemust projektijuhi ja algatajana.

Kirjeldused ja analüüs tuginevad projekti dokumentatsioonile, tiimisisesele tagasisidele ning minu refleksioonile. Kuigi viimastel aastatel on *drag* hakanud Eesti kultuurimeedias laiemat kajastust saama, on kohalikke *drag*-esinejaid ja kogukonnapõhist korraldust käsitlevaid materjale endiselt vähe. Seetõttu põhinevad mitmed tähelepanekud ja hinnangud isiklikul kogemusel kogukonnas aktiivse inimesena.

1. Seotud organisatsioonide ja tegevuskeskkonna analüüs

See peatükk annab ülevaate *drag*'i olemusest ja kontekstist Eestis ning projektiga seotud organisatsioonidest. Projekti toimumisel mängisid olulist rolli MTÜ Tartu LGBT+ ja Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024. MTÜ oli projektitiimile eelkõige praktiline tööriist juriidilise keha näol. Sihtasutus Tartu 2024 võimaldas projekti toimumise tänu esmasele rahastusele, andis projektile võimaluse jõuda kultuuripealinna põhiprogrammi osana laiema publikuni ning toetas projekti nähtavust nii kogukonnaprojektina kui ka osana Eesti ja Euroopa kultuurimaastikust.

1.1. Mis on *drag*?

Drag on kunstivorm, kus muusika- ja teatrilavastuses kohtuvad ekstravagantsed kostüümid, liialdatud meik ning meelelahutuslik karakter (Laamanen *et al.*, 2024). See kunstivorm on sündinud kväärkogukonnas ja selle keskmes on radikaalne identiteediga mängimine (Lahesalu, 2023). *Drag* on võimalus eneseavastuseks ja -väljenduseks ning traditsiooniliste soonormide kriitiliseks käsitlemiseks (Corpuz *et al.*, 2025). Inimesele, kellel puudub *drag*'iga varasem kokkupuude, võib jääda märkamatuks *drag*-artistide haavatav ja emotsionaalne sisemine psühholoogiline teekond. Lisaks meelelahutuslikule elemendile iseloomustab *drag*'i tavapärasest kehalisusest ja ühiskondlike normide piirangutest vabanemine, mis võib olla sügavalt isiklik, transformeeriv ja maagiline kogemus. Seetõttu on *drag*-kunsti laiema publikuni tuues konteksti andmine äärmiselt oluline (Lahesalu, 2023).

Etteasteid välja töötades peab *drag*-kunstnik olema pädev eri valdkondades ja ühendama kunstiliike nagu kirjutamine, näitlemine, grimmi- ja moekunst, koreograafia ja stsenograafia. Artistid ei pruugi sageli olla professionaalse etenduskunstide taustaga, oskused omandatakse iseseisvalt, Interneti ja kogukonna toel (Lahesalu, 2023).

Drag kogub kaasaegsel kultuuriväljal järjest enam populaarsust. Samas kaasneb sellega omajagu ühiskondlikku väärarvamist, tekitades institutsionaalseid takistusi ja teiste kunstivormidega võrreldes ebavõrdseid võimalusi *drag*-kunsti rahastada, viljeleda ja kvaliteetseid etteasteid produtseerida. *Drag*-etendused toimuvad tihti väheste vahenditega ja kehvade tingimustega kohtades, piirates seega oluliselt numbrite kunstilist potentsiaali. Nende piirangute tõttu ei jõua päriselt kogukonnas tegutsevad *drag*-artistid ja -sündmused nii tihti Eesti peavoolumeediasse, kui võiks. Näha võib lihtsustatud, kallutatud või meelelahutuslikku kogukonnavälist kujutust. Autentse *drag*'i juures on oluline, et kogukond saaks ennast ise esindada.

1.2. *Drag*-kultuur Eestis

Viimaste aastatega on Eesti *drag*-skeenel toimunud hüppeline areng, millesse on panustanud mitmekesisust ja alustavaid *drag*-kunstnikke toetavad initsiatiivid, nagu BÄM!, Queer Planet, Pedestrian Drag School, Vikerruum ja 6ede6õrgu6idu. Suuremat huvi *drag*'i vastu aitas tekitada 2018. aastal algatatud üritustesari BÄM!, mis pakkus platvormi *drag*-esinejatele ja *vogue*-tantsijatele. *Drag*-esineja ja Eesti *drag*-liikumise üks algataja Helgi Saldo meenutab, et 2019. aastal võis ta nimetada end üheks kolmest *drag*-artistist Eestis (Branca, 2025), nüüd on nende algatuste toel sirgunud uus põlvkond kirklikke kunstnikke, kes tegelevad *drag*'iga regulaarselt ja pühendunult, jagavad oma kunsti laiema publikuga ning otsivad võimalusi end erialaselt arendada. Branca (2025) kirjeldab, et Eesti *drag*'i areng on suures osas toetunud *drag*-artistide enda algatustele ja aktivismile, kus inimesed loovad ise ruumi ja platvormi, millest nad puudust on tundnud.

Eesti *drag*-artistid on eriilmelised ja mitmekülgsed. Kuigi peavoolumeediast võib jääda selline mulje, siis Saldo sõnul ei ole siin *drag*'i eesmärk pelgalt naiselikkuse jäljendamine või parodeerimine. Sooväljendusega mängimine, eneseavastus ja tihe side identiteediga kirjeldavad paljude esinejate praktikat. Lisaks on nende *drag*'i keskmes ka kväärkogemusest ja eneseväljenduse vabadusest rõõmu leidmine ning selle jagamine publikuga (Branca, 2025).

Maailma mastaabis on *drag*-skeene Eestis veel lapsekingades. See tähendab, et hetkel tegutsevatel *drag*-esinejatel on potentsiaal olla teerajajad ning leida ja luua ise uudseid tingimusi ja väljundeid esinemiseks, meelelahutamiseks ja oma kunsti muul moel maailmaga jagamiseks. Kultuurikorraldajatel on samal ajal võimalus *drag*-esinejaid kaasates luua uusi unikaalseid formaate ja platvorme ning olemasolevaid mitmekesistada.

1.3. MTÜ Tartu LGBT+ ja projektitiim

MTÜ Tartu LGBT+ (edaspidi MTÜ) on Tartus tegutsev kogukonnapõhine organisatsioon. Nende tegevuse eesmärk on edendada LGBT+ inimeste ühtekuuluvustunnet ja esindada nende huvisid. Selleks koondavad nad Tartumaal elavaid LGBT+ inimesi kogukonnaürituste korraldamise ja turvalise ruumi loomise kaudu (MTÜ Tartu LGBT+, 2020). MTÜ on tegutsenud Tartumaal alates 2020. aastast ning ning korraldanud lauamänguõhtuid, arutelusid, töötube, populaarseid peosarju Homofoonia ja 6ede6õrgu6idu, Pride-nädala sündmusi ja rongkäiku ning juhtinud muid kogukondlikke ettevõtmisi. 2024. aastal oli MTÜ

Tartu LGBT+ kahe suurprojekti korraldusorganisatsioon: Siinpool sood ja Tartu Pride 2024 (MTÜ Tartu LGBT+, s.a.).

Vajasime projekti Siinpool sood rahastustaotluste kirjutamiseks juriidilist isikut. Kuna MTÜ eesmärgid kattusid meie põhimõtetega, sai nendest üksus rahastustaotluste esitamiseks, finantstoiminguteks ja lepingute sõlmimiseks. Lisaks kasutasime MTÜ juba olemasolevat platvormi ja jälgijaskonda käsikäes projekti sotsiaalmeediakanalitega. Samuti toetasid MTÜ senine tegevus ja väljakujunenud väärtused projekti usaldusväarsust. Siiski tegutses projektitiim korralduslikult ja loominguliselt iseseisvalt ning MTÜ täitis projektis peamiselt praktilise esindus- ja haldusüksuse funktsiooni. Nõnda sai projektitiim olla korralduses paindlik ja iseseisev, kuid toetuda samal ajal ka ühiste hoiakutega organisatsioonile.

Projektitiimil ei olnud seega võimalik toetuda eelnevalt väljakujunenud organisatsioonikultuurile ja struktuurile. Seetõttu kujundasime tiimi ning projekti väärtused ja sihid iseseisvalt. Arutasime põhjalikult projekti korraldamise vajalikkust ja põhjuseid, viisime läbi turu-uuringu (põhjalikumalt peatükis 2.1.1.), et neid ideid kinnitada või edasi arendada ning toetusime korralduses kogukonnas levinud tavadele. Projektitiimi tegevust ajendas visioon muuta *drag* Eesti kultuurimaastikul professionaalseks ja nähtavaks. Projekti missioon oli pakkuda *drag*-esinejatele turvalist, toetavat ja professionaalset arengukeskkonda ning platvormi, mille kaudu kasvatada kväärkunsti nähtavust ja mõju. Lähtusime ühistest põhimõtetest ja väärtustest, mida omavahel nii korraldustiimi kui esinejatega arutasime. Tahtsime, et projekt looks turvalise ruumi, kus kõigil on võimalus avaldada arvamust, anda tagasisidet ja panustada. *Drag*-kogukonnas on oluline roll üksteise toetamisel ja võimestamisel ning kehalise ja loomingulise autonoomia austamisel. Minul oli varasem kokkupuude ja kogemus Soome *drag*-kollektiiviga House of Auer, kelle praktika ja töökultuur olid projekti läbiviimisel eeskujuks. Soome *drag*-skeene on Eestiga võrreldes arenenum ja professionaalsem ning seetõttu oli nende teadmiste ja kogemuste toetumine projekti korraldusel väga väärtuslik.

1.4. Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024

Euroopa kultuuripealinn on algatus, mille raames toetab Euroopa Liit aastapikkust kultuuriprogrammi mõnes Euroopa linnas, et tõsta esile ja tähistada kultuuride erisusi ning arendada linna kultuurisündmuste kaudu (European Commission, 2025). 2024. aastal oli Euroopa kultuuripealinn Tartu.

Euroopa kultuuripealinna Tartu 2024 (edaspidi Tartu 2024) eesmärgid olid luua programm kunstilise kontseptsiooniga Ellujäämise Kunstid, tõsta esile Tartu ja Lõuna-Eesti

omapära ning koguda miljon külastust. Kunstiline kontseptsioon Ellujäämise Kunstid kirjeldab teadmisi, oskusi ja väärtusi, mis aitavad hästi elada. Ellujäämise Kunstid on omapärasus, jätkusuutlikkus, ärksameelsus ja koosloovus (*Kultuuripealinnast, s.a.*). Kultuuripealinna programmi raames toimus Tartus ja Lõuna-Eestis 150 projekti 3116 sündmusega (*Kultuuripealinn Numbrites, s.a.*).

Projekt Siinpool sood kuulus Tartu 2024 Omapära ja Euroopa programmiliini. Programmiliini eesmärk oli näidata, et Tartu 2024 on uhke Tartu ja Lõuna-Eesti eripärade üle ning rõhutada paikkondlikku kultuurilist paljusust Euroopa mastaabis (*Programmi Ülevaade, s.a.*). Siinpool sood põhimõtted ühtisid Tartu 2024 ja Omapära programmiliini taotlustega. Projekt tõstis esile tavaliselt klubikultuuri äärealadel tegutseva kogukonna ja kunstivormi ning avas selle väärtust ja võimalusi laiemale publikule. Eesti unikaalse *drag*-skeene võimestamine Tartu aktiivse ja kokkuhoidva kogukonna toel on pannud osasid kogukonnaliikmeid nimetama Tartut Eesti *drag*-pealinnaks (Lahesalu, 2023).

2023. aasta kevadel esitasime esmase idee põhjal projektitaotluse Tartu 2024 väikeprojektide toetuse taotlusvooru. Väikeprojektide toetamiseks oli eraldatud Tartu linnas kuni 100 000 eurot, väikeprojekti ülemine taotlusmäär oli 5000 eurot. Kokku laekus 246 projektitaotlust (Kivisalu, 2024). Projekt Siinpool sood sai taotlusvoorst täismahulise toetuse. Lisaks rahastusele pakkus Tartu 2024 põhiprogrammi sündmuste korraldajatele ka strateegilist ja kommunikatsioonialast tuge. Kultuuripealinna programmis olemisega kaasnesid ka kindlad ootused ajakava, kommunikatsiooni, kestlikkuse ja ligipääsetavuse osas.

2. Korraldusprotsess

See peatükk kirjeldab projekti korraldusprotsessi idee sünnist ja arendamisest sündmuste elluviimise ja projekti lõpetamiseni. Võtan aluseks sündmuste korraldamise mudelid ja põhimõtted ning kirjeldan nende rakendamist projektis Siinpool sood. Lisaks kirjeldamisele põhjendan otsuste tagamaid ja avan *drag*-kogukonnaga töötamise eripärasid selles protsessis.

2.1. Projekti planeerimine

Strateegiline planeerimine aitab leida soovitud tulemused ja paika panna, kuidas neid tulemusi saavutada (Bowdin *et al.*, 2024). Sündmuse tõhus planeerimine määrab parima viisi projekti eesmärkide edukaks saavutamiseks. Projekti planeerimine algab ideest, selle hindamisest ja arendamisest. Seejärel tuleb luua algne plaan, milleks on vaja analüüsida nii sise- kui ka väliskeskkonda ning selle põhjal luua tiim. Üksikasjalikuma plaani loomiseks

tuleb teha finantsplaan, tegevuskava ja turundusplaan. Seejärel toimub ettevalmistus ja korraldus ning siis plaani elluviimine (Shone & Parry, 2019).

Kuna sündmused on kompleksed ja unikaalsed projektid, tuleb korraldamisel strateegilist plaani aluseks võttes arvestada iga sündmuse eripäraga ning seetõttu võib vajalik ja sobiv strateegia palju erineda. Siiski on põhiline see, et strateegia peab korraldajale andma struktuuri järjestikuste seotud etappide läbimiseks. Produktiivse planeerimise tagamiseks peab sündmuse korraldaja järgima ja hindama projekti edenemist, juhtima eri valdkondade otsuseid sündmuse eesmärkide saavutamiseks ning suhtlema, inspireerima ja motiveerima kõiki sündmusega seotud inimesi (Bowdin *et al.*, 2024).

2.1.1. Idee taust

Sündmuse korraldus algab ideest ja sihist (Shone & Parry, 2019). Võttes arvesse eelnevalt avatud *drag*'i arengut ja konteksti Eestis, joonistusid minu ja projekti teise algataja jaoks välja probleemid ja võimalused Eesti *drag*-maastikul, mille tulemusena hakkas ilmet võtma algne idee projektist Siinpool sood. Leidsime, et *drag*-artistide esinemistingimused ja -võimalused ei peegelda ega rakenda *drag*-kunsti täit potentsiaali. Eestis ei ole *drag*'ile teiste kunstivormidega võrdset institutsionaalset tuge, staatust ja teadlikkust. Samal ajal oli andekate ja aktiivsete esinejate juurdekasv meie hinnangul loonud sobiva pinnase selle potentsiaali paremaks kasutamiseks.

Sündmuse edu ja jätkusuutlikkuse tagamiseks ei pruugi piisata vaid ideest, mis algatajatele hea tundub. Idee kinnitamine vajab süsteemset lähenemist ja sihtgruppide ootuste kaardistamist (Shone & Parry, 2019). Kvalitatiivsed või kvantitatiivsed turu-uuringud aitavad teada saada, kuidas luua potentsiaalsetele osalejatele meeldivat kogemust ja täita projekti eesmarke parimal moel (Bowdin *et al.*, 2024). Algsete mõtete ja visiooni kinnitamiseks ning edasi arendamiseks viisime koos projekti kaasalgatajaga 2023. aasta suvel läbi turu-uuringu viie Eestis tegutseva *drag*-esinejaga (vt lisa 1). Uurisime, millised on esinemistega seotud piirangud ja vajadused, nende mõtted seoses Eesti *drag*-kogukonnaga ning millistest professionaalse arengu võimalustest on nad puudust tundnud.

Turu-uuringu vastusest jäid kõlama esinemistingimuste osas ootuspärased vajadused: turvalisus, lavaproovi võimalus, adekvaatne lavatagune ruum ja selge kommunikatsioon korraldajaga. Samas selgus vastajate kogemuste põhjal, et tihti ei ole sellised tingimused tagatud ja eriti algajad esinejad ei pruugi osata neid vajadusi välja tuua. Palju räägiti ka kogukondliku elemendi ja toetava keskkonna tähtsusest. Seega mõistsime, et meie projekti

puhul on eriti oluline mõtestada korraldaja vastutust ja suhtuda eri kogemustega ning enamasti iseõppinud artistidesse empaatia ja tundlikkusega, eesmärgiga luua keskkond, kus esinejate vajadustega arvestatakse ka siis, kui neid ei osata sõnastada.

Mõistsime ka esinejate kui sihtgrupi aktiivse kaasamise vajadust. Tahtsime, et projekt oleks ühine loomeprotsess. Vastajad kirjeldasid, millistest praktilistest ja tehnilistest teadmistest nad oma teekondadel puudust on tundnud ning selle põhjal koostasime plaani töötubade programmiks, mis esinejaid lavastuse kokkupanekul toetas.

2.1.2 Siinpool sood projekt

Lavastusprojekt Siinpool sood oli Euroopa kultuuripealinna Tartu 2024 raames toimunud projekt, mille eesmärk oli võimestada kväärkunste, esitleda *drag*'i väärtusliku kunstivormina kaasaegsel kultuuriväljal, pakkuda tegutsevatele Eesti *drag*-esinejatele struktureeritud arenguvõimalusi, loomingulise ja tehnilise toega koosloomevõimalust ja platvormi realiseerida suure kunstilise väärtusega etteasteid, mis jõuavad laiemale kultuuripublikuni. Projekti raames toimusid 2024. aasta vältel töötoad *drag*-esinejate oskuste toetamiseks ja lisasündmused (vt lisa 2). Projekti kulminatsioon oli lavastuse kokkupanek, esietendus festivali Tartu Pride programmi raames, veel kolm etendust Tartus ja üks Viljandis.

Lavastus "Siinpool sood" koosneb esinejate enamjaolt taustamuusikaga *lipsync*-stiilis soolo- ja ühisetteastetest, mille seovad kokku ühtse narratiiviga vaheosad. Lavastusprojekti eesmärk oli jääda truuks *drag*-kunsti olemusele ja eripäradele ning anda igale esinejale võimalus luua etteasted enda äranägemise järgi. Lavastusprotsessi keskmes oli ühine koosloome. *Drag*-esinejad teostavad tihti omaenda grimmi, disainivad ja valmistavad kostüümid ning töötavad välja etteastete helikujunduse. Selle lavastuse juures oli esinejatel abiks erialaspetsialistidest koosnev nõustav ja toetav tiim, et realiseerida etteastete täit potentsiaali ja toetada esinejate loomingulist arengut.

Veebruarist maini toimusid peamiselt projekti esinejatele suunatud töötoad, mis toetasid artistide loomeprotsessi kulgu nende lavastuse etteastete kokkupanekul. Toimusid loomingulise protsessi ja karakteriloomingu, valgus- ning helitehnoloogia, parukate stiliseerimise ja kostüümidisaini töötoad. Töötubadega kaasnesid vahel ka sündmused, millega katsetasime uusi või teistmoodi formaate ning mis olid toeks töötubade rahastamisel.

Suvel, enne lavastuse esietendumist, toimusid avalikud lisasündmused, mille eesmärk oli anda konteksti valminud lavastusele ja *drag*-kunstile laiemalt. Toimus varietee-*show*

esinejate mitmekülgsuse annete demonstreerimiseks, ajalooloeng Eesti *drag*'i ajaloo tutvustamiseks ja dokumentaalfilmi "Queendom" linastus, et avada *drag*'i seost aktivismiga.

Aasta jooksul töötasid esinejad iseseisvalt oma soloetteastetega, kohtudes aeg-ajalt lavastajaga, kes seda protsessi jälgis ja juhtis. Juuli lõpus ja augusti alguses toimus kahenädalane intensiivne prooviprotsess, mille vältel sai lavastus ühise narratiivi, töötati lõplikult välja etteasted, butafooria, kostüümid.

2.1.3. Sihtrühm

Projekti idee teostatavuse hindamiseks peab korraldaja tundma projekti sihtrühma. Selleks võib küsida, mis vanuses ja mis elustiiliga inimestele sündmus huvi võib pakkuda. Korraldaja peab tundma sihtrühma inimtüüpi, demograafilist või sotsiaalset profiili, vanuserühma, meelistegevusi, geograafilist asukohta, eelnevaid sündmuskogemusi jm, et välja selgitada, millised ideed sihtrühmale kõige paremini sobivad (Shone & Parry, 2019).

Projektil Siinpool sood oli kolm peamist sihtrühma. Need olid järgmised.

1. *Drag*-artistid ja kvääretenduskunstide huvilised
2. LGBT+ kogukond Eestis
3. 25–40-aastased uudishimulikud või sallivusest hoolivad kultuuriinimesed Tartus ja Lõuna-Eestis

Projekti üks põhilisi põhjuseid oli *drag*-kogukonna ja esinejate arendamine, uute kontaktide loomine ning eneseteostusvõimaluste pakkumine. Seega oli esmatähtis, et projekt oleks just nende jaoks kasulik. Sisu pidi seega lähtuma esinejate vajadustest ning keskkond olema toetav ja nende arengut soodustav. Vähemuskogukondade lugude jutustamisel on oluline kaasata kogukonna liikmed, et narratiiv oleks autentne, mitmekülgne ja terviklik ning ei toetuks stereotüüpidele (Neimand *et al*, 2021). *Drag*-kunsti laiema publikuni toomisel on oluline, et kogukond saaks ennast sealjuures ise esindada. *Drag*-kunstnikud esindavad kogukonda, kus see kunstivorm on sündinud, mõistes seda sügavuti ja suutes seda lavale tuua kõige ehedamal kujul. Eesti *drag*-kogukonna mitteametlikus Facebooki grupis on üle 100 liikme, kelle hulgas on artiste, korraldajaid ja aktiivseid huvilisi. Enamasti on nad koondunud Tallinnasse või Tartusse, kus toimuvad sagedasemad sündmused. Nende ümber on ka laiem ring sõpru, fänne ja teisi kväärinimesi, kelle hulk võib olla hinnanguliselt paarisaja kuni tuhande inimese ringis.

Projekti teostuse juures oli oluline, et see jõuaks kindlasti laiema LGBT-kogukonnani. Selle kogukonna jaoks on samastumis- ja kuuluvustunne oluline ja isiklik osa etenduse

külastuskogemusest. Projekt loob nähtavust ja turvalist ruumi ning võimestab kogukonda. Kuigi kolmanda sihtrühma kõnetamine oli väga oluline, jälgisime hoolikalt, et mitte teha selle arvelt mööndusi kväärkogukonna kaasamise osas. Näiteks pakkusime lisasündmustele sooduspileteid majanduslikes raskustes inimestele, mille kohta levitasime infot kogukonnakanalites.

Drag'i üldise nähtavuse kasvatamiseks oli väga oluline jõuda inimesteni, kes tavapäraselt *drag show*'d ei külastaks. Eesmärk ei olnud mugandada sisu nende ootustele, vaid tutvustada *drag*'i ja avardada selle sihtgrupi potentsiaalselt piiratud ettekujutust sellest. See sihtrühm on teistega võrreldes suurem ja võib palju tugevamalt mõjutada laiemat mõistmist ja aktsepteerimist. Sihtgrupi selgemaks määratlemiseks piirasime selle 25–40-aastastele kultuuritarbijatele Tartus.

2.1.4. Eesmärgid ja tulemused

Projekti eesmärgid peavad olema läbimõeldud ja täpselt sõnastatud, et sündmuse eesmärk oleks kõigile asjaosalistele arusaadav. See aitab juba algfaasis tiimi ühele lehele saada ja aitab planeerimis- ja korraldusprotsessi sujuvamaks muuta (Shone & Parry, 2019).

Projekti Siinpool sood eesmärgid lähtusid *drag*-kunsti ja kväärkultuuri hetkeseisust Eestis ja soovist pakkuda *drag*-esinejatele professionaalset ja turvalist keskkonda oma loomingu arendamiseks. Projekt pidi suurendama *drag*-kunsti nähtavust ja väärtust Eesti kultuurimaastikul.

Tabel 1. *Projekti eesmärgid ja tulemused*

Eesmärk	Tegevused	Möödik	Tulemus
Panna kokku ja etendada kolm korda lavastus, mille loomeprotsessis osalevad aktiivselt <i>drag</i> -esinejad ja neid toetab loominguline tiim	Tiimi ja esinejate leidmine, prooviperioodi läbiviimine, lavastuse kokkupanek, etendamine	Etenduste arv, osalevate <i>drag</i> -artistide arv	Valmis lavastus “Siinpool sood”, kus osales kaheksa <i>drag</i> -esinejat. Seda etendati Tartus ja Viljandis, kokku viiel korral.
Korraldada Eesti <i>drag</i> -esinejatele kaheksa professionaalset arengut toetavat töötuba	Töötubade kureerimine, planeerimine, läbiviimine	Töötubade arv	Korraldati viis töötuba, üks neist avalik
Suurendada <i>drag</i> ’i nähtavust Eestis	Turundus- ja kommunikatsioonistrateegia loomine ja täitmine	Meediakajastuste arv, sotsiaalmeedia kaasatus	Projekti kohta oli vähemalt 22 meediakajastust (vt Lisa 3)
Viia <i>drag</i> laiema publikuni, 300 külastajat	Lisasündmuste korraldamine, teadlik laiale sihtgrupile suunamine	Lisasündmuste arv, publiku arv ja mitmekesisus	Kõiki sündmusi kokku külastas üle 700 inimese.
Projekti finantsilise jätkusuutlikkuse tagamine	Eelarve koostamine, järgimine ja täitmine, rahastuse muretsamine, aruandlus	Eelarve, toetuste summa,	Eelarve jäi tasakaalu, saime viis projektitoetust

Üldjoones projekti peamised eesmärgid täitusid (vt tabel 1). Lavastuse loomine ja etendamine oli edukas ning tänu publiku suurele huvile toimus etendusi isegi plaanitust rohkem. Töötubade eesmärk täitus osaliselt, seda ebapiisava rahastuse tõttu ja vajadusest prioriteerida lavastuse valmimist. *Drag*’i nähtavuse suurendamine oli edukas meediakajastuste arvu põhjal ning projektiga jõuti mitmekülgse ja plaanitust isegi suurema publikuni. Finantseesmärk saavutati samuti, kuid selle täitmine nõudis olulist pingutust rahastuse kogumisel ja kulude optimeerimisel. Kuigi osasid plaane tuli kohandada, täitis projekt kokkuvõttes oma funktsiooni.

2.1.5 Projektitiim

Pärast esmase kontseptsiooni loomist tuleb sündmuse korraldamiseks kokku panna projektitiim (Shone & Parry, 2019). Hea tiimi koostamine mängib sündmuse eduka toimumise juures olulist rolli (Bladen *et al.*, 2012). Projekti idee sündis minu ja kaasalgataja koostöös ning koos panime kokku projektitiimi. Tugev projektitiim oli meie visiooni täitmiseks kriitilise tähtsusega, et pakkuda esinejatele produktsiooni ja loomingulise protsessi vältel tuge, mida tavapärastelt *drag*’iga seotud sündmustel olla ei pruugi.

Mina olin projektijuht ning vastutasin tiimi koostamise ja juhtimise, lisasündmuste ja töötubade programmi koostamise ja läbiviimise, piletimüügi, esinejate haldamise ja suhtluse ning turunduse ja kommunikatsiooni eest. Lisaks jälgisin üldpilti ja tegevusplaani järgimist ning tegelesin muude jooksvate probleemide ja ülesannetega.

Kaasalgataja täitis projekti esimeses pooles produtsendi rolli, osales turu-uuringu läbiviimisel, esinejate vajaduste kaardistamisel, projektiplaani loomisel ja rahastustaotluste kirjutamisel. Pärast lisasündmuste algust pühendus ta aga täielikult esineja rollile. Sel põhjusel ning vajadusest spetsiifilisemate teatrilaste teadmiste järele kaasasime projekti algfaasis tiimi tehnilise produtsendi (edaspidi kaasprodutsent).

Projekti esimeses pooles töötas kaasprodutsent distantstsilt minu parema käe ja assistendina. Suvel võttis ta suurema rolli tehnilise produtsendi ja inspitsendina ning eelarve ja logistika eest vastutamisega. Minu ja kaasprodutsendi vastutusalad kattusid kohati ja koos tegelesime rahastuse, projektitaotluste ja sponsoritega. Sündmuse tiimi kokkupanemisel ei ole alati kõige tõhusam määrata igale tiimiliikmele ühe kindla funktsiooniga rolli, kuna see ei sobi tavapärase sündmuste korraldamise struktuuriga. Tiimiliikmed ja nende rollid peavad sobima sündmuskorralduse valdkonna valdkonnaülestev tegevuste ja vajadustega (Bladen *et al.*, 2012). Tiimi kuulusid veel lavastaja-koreograaf (edaspidi lavastaja), kes juhtis esinejate loomeprotsessi, sotsiaalmeedia haldur, graafiline disainer, kaks kostüümikunstnikku, stsenograaf, valguskunstnik, heli- ja videotehnik.

Esinejate valimiseks toimus 2023. aasta lõpus avatud üleskutse, mida levitati sotsiaalmeedias ja kogukonnagruppides. 2024. aasta jaanuari alguseks valiti välja 10 esinejat, kes osalesid töötubades, lisasündmustel ning lavastuse kokkupanekul ja etendamisel. Esinejate valimisel proovisime lähtuda eesmärgist, et esindatud oleksid eri stiilid, kogemustasemed ja taustad.

2.1.6. Rahastus ja eelarve

Sündmuse finantsplaneerimine on selle toimimise juures üks olulisemaid valdkondi. Sündmuse finantshaldus tähendab tulude ja kulude järgimist, hindamist ja juhtimist (Bladen *et al.*, 2012). Pärast sündmuse finantspõhimõtete määramist on vaja koostada eelarve, mis kujutab projekti soovitud finantstulevikku ja toetab selle teostamist (Bowdin *et al.*, 2024). Eelarvete koostamine ja järgimine on pidev protsess, mitte ühekordne ettevõtmine (Bladen *et al.*, 2012). Eelarve koostamiseks on vaja tuvastada projekti kulud ja tulud ning koondada need tabelisse (Bowdin *et al.*, 2024). Paljud sündmused toimuvad sotsiaalsete eesmärkide

2.1.7. Turundus ja kommunikatsioon

Sündmuse turundus tähendab sündmuse loomist, hinnastamist, reklaamimist ja levitamist sihtgruppide ootuste, omaduste ja vajaduste ning sündmuse eesmärkide toel (Bowdin *et al.*, 2024). Sihtrühmade tundmine aitab otsustada, milline turunduslik lähenemine on olemasolevate vahenditega kõige tõhusam. Selleks tuleks küsida sihtrühmade kohta, milline on nende elustiil, milliseid meediakanaleid nad tarbivad ja kus nad asuvad (Shone & Parry, 2019). Kuna projekti eesmärk oli jõuda nii LGBT-kogukonnani kui uue laiema publikuni, oli vaja kasutada läbimõeldud ja mitmekesisest strateegiat ja kanaleid. Projekti Siinpool sood turundusstrateegia oli järgmine (tabel 2).

Tabel 2. Projekti turundusstrateegia

KATUSSÕNUM:		
Toetame kohalikku <i>drag</i> -skeenet ja propageerime <i>drag</i> 'i kui väärtuslikku kunstivormi, mis mängib LGBT-kogukonnas olulist rolli.		
Peamised sihtgrupid	Teavituskanalid	Teavituskanalite selgitus
Drag-artistid, kvääretenduskunstide huvilised	Sotsiaalmeedia (Instagram, Facebook), mõjuisikud, võrgustikud	<i>Drag</i> -kogukonnas on tihe suhtlus, lihtne on jõuda otse sihtgrupini sotsiaalmeedia, kogukonna mõjuisikute, võrgustike abil
LGBT+ kogukond Eestis	Sotsiaalmeedia, mõjuisikud, kogukonnakeskused, -sündmused, -portaaliid, Tartu Pride, esinejate isiklikud kanalid	LGBT+-kogukonna kommunikatsioonikanalid on Eestis tihti vähem ametlikud, kuid tugevad, ning ühendavad eri vanuste ja huvidega inimesi. Ka massimeedia jõuab kogukonnani.
25–40-aastased uudishimulikud või sallivusest hoolivad kultuuriinimesed Tartus ja Lõuna-Eestis	Sotsiaalmeedia (Facebook, Instagram), trükireklaam (plakatid), Piletilevi, Tartu 2024, pressiteated, intervjuud ja meediakajastused, piirkondlik turundus	Laiema kultuuripublikuni jõutakse massimeedia ja üldisemaid kultuuriuudiseid vahendavate kanalite kaudu. Viljandi etenduse turundamisel keskendume eraldi piirkondlikele kanalitele.
Kommunikatsioon peab kindlasti jõudma igast suunast LGBT-kogukonnani. Tahame jõuda ka Tartu laiema kultuuripublikuni, inimesteni, kes pole varem <i>drag</i>'iga kokku puutunud. Hinnanguliselt võiks sinna kuuluda mitutuhat inimest, kes on avatud uutele kultuurikogemustele. Suur rõhk on sotsiaalmeedial (Instagram, Facebook) ja LGBT-kogukonnaspetsiifilistel kommunikatsioonikanalitel. Kväärkogukond on toetav ja usaldab seal domineerivaid mõjuisikuid, kes samuti levitavad projekti sõnumit ja üritusi. Kultuuripublikuni jõudmiseks kasutame levinud kultuuriuudiste kanaleid. Intervjuud ja kajastused tekitavad huvi massimeedias. Projekti lavastuse esietendus toimub Tartu Pride'i ajal ja jõuab selle kanalite kaudu ka rahvusvahelise LGBT-publikuni. Tartu 2024 programmi kuulumine annab suurema nähtavuse ja usaldusväärsuse. Loomes isikupärase äratuntava kuvandi, mida kasutame terve projekti vältel. Seda täiendab kvaliteetne pilkupüüdev fotomaterjal. Tutvustame drag-artistide tegemisi ja nende loomeprotsessi, et kasvatada uudishimu ja publikut kaasata. Programm on läbimõeldud ja ühtne, projekti põhimõtted on läbivalt kommunikeeritud. Etenduste eelturundust toetab publikuprogramm.		

Turundustegevused algasid 2023. aasta lõpus, kui avaldati esinejate avatud üleskutse ja levitati esimest lisasündmust. Koos graafilise disaineriga lõime visuaalse identiteedi, millele kõik projekti kujundused toetusid. Kommunikatsioonis keskendusime kahele suunale: kväärkogukonna teabekanalitele ja üldisematele kultuuriuudiste levitamise kanalitele. Kogukonnas õnnestus saavutada üldine teadlikkus projekti toimumisest sotsiaalmeedia, gruppide ja mõjuisikute kaudu. Üldisele nähtavusele aitas kaasa seotus Tartu 2024 põhiprogrammiga, järjepidevad pressiteated ja kajastus. Suure tõuke andis ka mahukas intervjuu Mürilehes (Aadli, 2024), mis suurendas projekti nähtavust kultuuripubliku hulgas. Meediakajastusi oli kokku vähemalt 22 (vt lisa 3).

Lisasündmused toimusid ka etenduste turundusena. Need tõid projektile nähtavust ning näiteks *drag brunch*'i ja varietee-*show* publikule räägiti ka etenduste toimumisest. Pea kõigil sündmustel oli kohal fotograaf, et avaldada järelgaleriisid ja kinnistada brändi. Esimese lisasündmuse Cocktail Auer fotod olid üleval fotograafi Peroksiid näitusel “Siinpool objektiivi”.

Oluline osa turundusest oli esinejate kaasamine ja esile tõstmine. Artistidel on oma väljakujunenud kanalid ja jälgijaskonnad, mille kaudu nad projekti sõnumeid levitasid. See aitas luua sihtgrupiga vahetuma ja isikliku kontakti. Samas sõltus nähtavus sel juhul esinejate individuaalsest aktiivsusest ja võimekusest ning oleksime võinud neile selle jaoks anda ka konkreetsemaid juhiseid ja tuge.

Kolmanda sihtgrupi kaasamiseks kasutasime kommunikatsioonis teadlikult selgitavat keelt ja pilkupüüdvaid visuaale. See ei eeldanud, et publik on *drag*'i ja seotud sõnavaraga tuttav, kuid samas vältisime ka projekti ja esinejate esitlemist “šokeerivate” või “kummalistena”. See aitas teha *drag*'i ja projekti publikule ligipääsetavaks, säilitades esinejate väärikuse ja eheduse.

2.1.8. Ohutus ja turvalisus

Riskihaldusprotsess on sündmuse korraldamise juures oluline etapp, et tagada kõigi asjaosaliste turvalisus. Sündmuse korraldaja ja teised sündmusega seotud teenusepakkujad vastutavad töötajate, esinejate, vabatahtlike, osalejate ja kõigi teiste tervise ning võimalike ohtude haldamise eest sündmuspaigas sündmuse ettevalmistuste, toimumise ja lõpetamise ajal. Ohutuse eesmärk on alati vähendada kõiki riske nii palju kui võimalik. Sündmustega seotud riskid võivad puudutada näiteks publiku juhtimist ja haldamist, alkoholi ja mõnuainete

tarbimist, suhtlust, turvalisust ning avarii- ja hädaolukordi. Riskihindamine hõlmab riskide tuvastamist, analüüsi, hindamist ja maandamist (Bowdin *et al.*, 2024).

Projekti lavastusprotsessi ja etenduste jaoks koostasime riskianalüüsi (vt lisa 5), mis kaardistab olulisemad riskid, nende tõenäosuse, mõju, ennetavad meetmed, tegevused olukorra realiseerumisel ja vastutajad. Riskid olid seotud näiteks esinejate või tiimi haigestumise ja hilinemisega, tehnikarikete ning töökoormusega. Etenduste läbiviimisel tegime koostööd etenduspaiga kohaliku tiimiga, kes vastutas hoone evakuaatsiooniplaanide, elektri- ja tuleohutuse ning esmaabivahendite olemasolu eest. Terviseprobleemide või -reaktsioonide ennetamiseks kommunikeerisime hoiatused vilkuvate tulede ja tossu kasutamise kohta ning kohapeal olid informeeritud saaliteenindajad, kelle poole probleemide korral pöörduda. Riskihindamine ja -ennetus aitasid projekti vältel ära hoida tõsisemad ohutusjuhtumid ning väiksematele probleemidele kiirelt ja tõhusalt reageerida.

2.2. Projekti elluviimine

Projekti Siinpool sood elluviimine toimus 2024. aasta jooksul ja hõlmas töötube, lisasündmusi, lavastusprotsessi ja etendusi. Projekti kavandamise etapis muutusid ideed programmi osas mitmel korral, kuid üldiselt toetasid toimunud sündmused algselt määratud sihte.

2024. aasta alguses valiti välja 10 *drag*-esinejat ja seejärel algas paralleelselt töö nendega ja lisaprogramm. Plaanisime viia iga kuu läbi vähemalt ühe töötoa, kuid iga töötoa juurde lisasündmusi ei planeerinud. Pärast esimeste sündmuste toimumist aga ilmnes, et rahastuse maht ei võimalda kõiki planeeritud töötube läbi viia. Pidime programmist välja jätma näiteks lavakõne, lavalise liikumise ja grimmiga seotud töötoad. Paralleelselt pidime korrigeerima oma ootusi ja plaane siiski toimuvateks töötubadeks, mille tulemusena korraldasime kaheksa töötoa asemel viis töötuba. Leidsime soodsamaid või tasuta lahendusi näiteks ruumide rendi osas. Rahastuse puudumisel korraldasime tasulise koolitaja kutsumise asemel parukate töötoa, kus esinejad jagasid omavahel enda väljakujunenud meetodeid ja nippe. Lisaks nägime esimese töötoa põhjal, et hästi toimib formaat korraldada töötoaga koos ka sündmus, mis saab rahaliselt toetada töötoa toimumist.

Lisasündmuste eesmärk oli katsetada uusi formaate ja meediumeid ning selle kaudu kasvatada esinejate lavalist julgust ja suunata neid kastist välja mõtlema. Eri esinejad olid eri sündmustel õhtujuhiks, kusjuures mõned neist tegid seda esimest korda. Soovi korral kaasasime esinejaid ka lisasündmuste korraldusprotsessi, et anda paremat aimu korralduse sisust ja struktuurist ning kujundada sündmuseid nende soovide kohaselt. Toimus kuus

lisasündmust, millel oli kokku üle 300 külastuse. Neist edukaim oli Cocktail Auer, kus oli 110 külastajat.

Töötubade ja sündmuste perioodil toimus juba ettevalmistus lavastusprotsessiks. Esinejad kohtusid lavastajaga, harjusid tiimiga ja panid aluse sooloetteastete ideedele. Töötoad toetasid samuti ettevalmistusi, näiteks sai kostüümide töötoas juhendaja suunamisel tegeleda just oma lavastuse kostüümi disaini ja teostusega.

Suvel otsustas üks esineja isiklikel põhjustel projektist loobuda. Lisaks haigestus prooviperioodi ajal üks esineja raskelt ning ei jõudnud oma etteastet lõpuni arendada. Lavastuses osales lõpuks kaheksa esinejat. Pidime seetõttu osa lavastuse planeeritud sisust ära jätma ja osa ümber tegema. Samas võimaldas see veelgi sügavamalt keskendumist ja individuaalsemat lähenemist allesjäänud etteastetele. See olukord näitas paindlike lahenduste olulisust esinejate vajaduste ja heaolu prioritseerimisel.

Prooviprotsess algas juuli lõpus ja kestis intensiivselt üle kahe nädala. Toimusid ühisproovid grupinumbrate harjutamiseks ja vastastikuseks tagasisidestamiseks. Lisaks tegelesid esinejad proovides oma numbritega ning kohtusid lavastaja, lavakunstniku ja produtsentidega, kes juhendasid, andsid nõu ja kaardistasid tehnilisi vajadusi. Proovide vahele oli arvestatud ka aeg individuaalseks tööks, kus esinejad tegelesid kostüümide ja rekvisiitide loomise ning etteastete ettevalmistamisega. Prooviprotsess lõppes kahe kontrollitendusega, kus kontrollpublik tagasisidestas esinejate etteasteid ja üldist lavastust ning selle põhjal tehti viimased viimistlused.

Lavastus esietendus 17. augustil Genialistide klubis Tartu Pride'i festivalinädala raames ja oli välja müüdud. Esietendust nägi 134 külastajat. Septembris toimus Tartus veel kaks edukat etendust ning oktoobris viidi lavastus Viljandisse Sakala keskusesse, kus käis 76 inimest. Minu jaoks oli oluline korraldada etendus võimalusel ka Tartust väljas, kuna enamuse *drag*-sündmused on koondunud Tartusse ja Tallinnasse. Sellel on ideeline väärtus näitamaks, et *drag* ei ole nii kummaline ja kauge, vaid väärtuslik, positiivne ja inspireeriv osa kohalikust kultuurimaastikust.

Olime plaaninud korraldada etendused ka Tallinnas ning korraldustiim tegeles sügisel projektitaotluste kirjutamisega Tallinna etendustele lisatoetuste küsimiseks. Kuigi meil õnnestus saada osaline toetus, ei piisanud sellest Tallinna etenduste tarbeks taastusproovide läbiviimiseks ja etenduste korraldamiseks soovitud mahuks. Samal ajal pakkus Tartu 2024 meile võimalust teha lisatoetuse eest lisaetendus kultuuripealinna lõpunädal novembri lõpus. Läbirääkimiste tulemusel tiimi ja esinejatega otsustasimegi, et on kohane panna sellega punkt lavastusele ja Siinpool sood projektile.

2.3. Projekti lõpetamine

Pärast etenduste toimumist liiguti järeltegevuste juurde. See tähendas aruandluse koostamist rahastajatele, töötasude ja arvete maksmist, tagasiside kogumist ja analüüsimist. Toetajatele mõeldud aruandluses pidi kajastama eelarve täitmist, plaanitud tegevuste täitmist, publiku arvu ja asjakohaseid kvalitatiivseid näitajaid. Tartu 2024 aruandluses tuli anda ülevaade ka ligipääsetavusest, meediakajastusest, vabatahtlikest ja keskkonnamõjust. Esitasime repertuaariaruande Eesti Autorite Ühingule ja maksime autoritasud.

Lisaks ametlikele aruannetele tegelesime ka tiimisisese tagasiside ja analüüsiga. Neid arutelusid kasutasin ka selle lõputöö analüüsiosa koostamisel. Esinejate tagasiside oli peamiselt positiivne. Toodi välja rahulolu võimaluse üle sellises mastaabis produktsioonis osalemise üle. Kiideti struktureeritud ja läbimõeldud protsessi ning usaldusväärset tiimi. Toodi välja, et see kogemus on kujunenud heaks võrdluseks ja eeskujuks uutes projektides osalemisel ja nende korraldamisel. Arengukohana mainiti näiteks prooviprotsessi ajastust ja koormust. Publiku tagasisidet saime peamiselt vahetute reaktsioonide, vestluste ja sotsiaalmeedia teel.

3. Analüüs

3.1. Sündmuse analüüs

Projekt Siinpool sood oli pikaajaline sündmuste seeria, mis seadis keskmesse Eesti *drag*-esinejad ning oli Eestis uudne ja märgiline projekt. Paljud sündmused toimusid Tartus või Eestis esmakordselt. Projekt võimaldas luua ruumi erilisele esinejate grupile, kus nad said tulla kokku, luua uusi tutvusi kultuurimaastikul tegutsevate inimestega ning tegeleda sihipäraselt ja struktureeritult oma loominguga. Paljudele neist oli see esmakordne kogemus lavastuse kokkupaneku, prooviprotsessi ja koosloomega. See andis esinejatele kinnituse, et *drag*'i saab võtta tõsiselt ja sellega saab palju saavutada. Need kogemused andsid esinejatele aluse edasiseks loominguliseks ja professionaalseks arenguks. Projekt tõi neile uusi koostööpartnereid, laiema nähtavuse, edasisi projektikutseid ja suurendas enesekindlust uute suundade katsetamisel.

Projekti maht, väike tiim ja piiratud eelarve esitasid korraldusprotsessile olulisi väljakutseid, mistõttu oli kogu protsess pingeline ja energiakulukas. Meil oli väike tiim, kellest enamik tegid midagi sellist esmakordselt, mistõttu ei olnud me alati võimelised optimaalseks enesejuhtimiseks ja teadlikuks läbipõlemisest hoidumiseks. See tekitas projekti vältel tunde, et mõned olukorrad on väljapääsmatud või lahendatavad ainult väga suure pingega.

ja töömahuga, kuid tagantjärele mõeldes oleks olnud võimalik olla realistlikum ja muuta neid protsesse sujuvamaks.

Laias laastus olen projekti teostusega väga rahul. Meil õnnestus pakkuda esinejatele kogemus, kus nad said keskenduda oma loomingule, ning ei pidanud muretsema korralduslike küsimuste või puudujääkide pärast. Kui tavaliselt teevad nad oma *drag*-etteasteid enamjaolt üksinda, siis projektis said nad kogemuse töötada koos lavastajaga. Esinejad löid omavahel tugevamaid sidemeid ja tagasisidestasid üksteise tööd ning läbi selle kinnistus veelgi enam toetava kogukonna olulisus *drag*'i loomise protsessis.

Olen uhke, et lavastuses on esindatud väga eriilmeline *drag* ja eri iseloomu ja formaadiga etteasted, mis saavad avada selle kunstivormi mitmesuguseid külgi. Seal on popp-laule, *burlesque*'i, religioosse temaatikaga etteaste, eksperimentaalne publikuga suhtlemine ning soonormide rõhutamise asemel hoopis taimeks kehastumine. Sellest koondub vaatajale üsna hea läbilõige sellest, milliseid eneseväljendusviise *drag* võib pakkuda.

Etenduste ajal publikut vaadeldes jäi silma, et vaatajate hulgas oli palju inimesi, keda tavaliselt Tartu kväär- ja *drag*-üritustel ei näe. Minu jaoks oli väga eriline avada neile *drag*'i olemust ja pakkuda neile tõenäoliselt täiesti uutmoodi kogemust. Laiema publikuni jõudmisele aitas kindlasti kaasa suur intervjuu esinejatega Müürilehes (Aadli, 2024). See oli tiimi üsnagi piiratud meediakogemust arvestades meie jaoks väga suur saavutus.

Leian, et tolerantuse tõstmisel on väga olulised isiklikud kogemused ja meie projekt aitas anda *drag*'ile juurde päris näod ja hääled. Näiteks kuulsime isiklikku kogemust ühelt *drag*-esinejalt, kelle vanema jaoks oli meie etendus esmakordne *drag show* külastamise kogemus. Selle järel oli ta öelnud, et mõistab nüüd lõpuks seda, millega ta laps tegeleb ja see pole sugugi nii hirmus ja veider, kui ta oli arvanud. LGBT-kogukonna siseselt kuulsime lugusid sellest, kui oluline on inimestele näha ennast laval esindatuna. Üks esineja kirjeldas, kuidas selline tagasiside muutis tema perspektiivi sellele, miks ta *drag*'i teeb. Kui varem ta arvas, et see on loominguline väljendus vaid tema enda jaoks, siis pärast projektis osalemist ta mõistis, kui oluline võib see olla ka publikule. Sellised pehmed jõu mõjud on mulle väga olulised ja üks peamisi põhjuseid, miks selliseid sündmusi korraldan.

Olen rahul, et projekt tugevdas kväärkultuuri võrgustikke. Projekt algas töötoaga Soome *drag*-kollektiivilt House of Auer (edaspidi HOA), mis oli paljudele esinejatele see esmakordne võimalus suhelda *drag*-artistidega välismaalt ja saada aimu ja eeskujut arenenumast skreenest. HOA liikmed rääkisid oma heast kogemusest kollektiivina ja sündmuste korraldamisega ning peagi pärast seda löid osad meie esinejad Tartu esimese *drag*-kollektiivi House of KuKo, mis on nüüdseks üle aastase tegutsemise jooksul ise

korraldanud eriilmelisi *drag*-sündmuseid Tartus. Lisaks said esinejaid tutvusi kultuurimaastikul tegutsevate inimestega, millest on sündinud omakorda uusi loomingulisi projekte. Korraldustiimina kasutasime oma tutvuseid üsna hästi ära tiimi ja programmi koostamisel. Samal ajal suhtlesime paljude uute koostööpartneritega ja lõime sidemeid nii teiste Eesti kväärorganisatsioonidega kui ka teiste kultuurikorraldajatega. Sündmuste kaudu tutvusime ka uute loovisikutega, kellest mõned on hakanud varasemast rohkem *drag*-sündmuste korraldamisel kaasa lööma.

Projekti pikkus tegi keeruliseks programmi tasakaalustamise. Kevadel läks korraldustiimi energia lavastuse rahastuse kindlustamisele, mistõttu jäid töötoad osati tagaplaanile. Töötubade programm oligi kõige suurem kõrvalekalle plaanitust. Olime plaaninud rohkem ja mahukamaid töötube, kuid rahastus oli ebapiisav. Tulevikus tuleb arvestada realistlikumalt eelarve ja plaanide kooskõla ning projekti sellises faasis lähtuda rohkem juba kinnitatud rahastusest. Olukorras, kus ei olnud võimalik kutsuda väljastpoolt professionaale meistiklasse andma, oleks võinud veel rohkem kasutada vastastikust õpet, kus esinejad saaks hoopis üksteiselt õppida.

Ka suvises publikuprogrammis tuli planeerituga võrreldes teha mitmeid muudatusi. Kevadeks oli korraldustiim olnud pikalt suure pinge all rahastuse leidmise pärast ning pidanud seetõttu mitmeid plaane ära jätma. Kuigi olime palju mõelnud projekti sihtidest ja missioonist, tekkis siiski olukord, kus hakkasime lahmima ja korraldasime sündmuse ilma nende vajalikkust liialt kaalumata. Sel hetkel oleks ideaalis pidanud peatuma, kaaluma laiemat pilti ning vastavalt sihti korrigeerima, kuid olime aja- ja finantssurve all ning osad otsused tuli vastu võtta väga rutakalt.

See oli mingil määral läbiv faktor kogu korralduse juures. Meie tiim unistas väga suurelt, tegi kohati ebarealistlike plaane. Projekti vältel oli palju ambitsioonikaid ideid, näiteks plaanisime kaasata rohkem rahvusvahelisi koolitajaid ja tiimiliikmeid. Kuid kuna paljud kogemused olid esmakordsed, ei osanud me ise neid õigesti hinnata. Samal ajal usun, et just tänu suurelt unistamisele suutsime sellise mastaabiga projekti kokku panna. Teatud kogenematus võib anda kohati loogilise aluseta enesekindluse mõelda kastist välja, võtta riske ning teha lennukaid otsuseid, millest osad kindlasti tekitasid ebavajalikku pinget ja stressi juurde, kuid osad tulid jälle kasuks.

Töötubade ja prooviprotsessi juures oli suur väljakutse koostada toimiv ja paindlik programm väga eri taustade ja elutempodega inimestele, kes elasid kahes eri linnas. Korralduslikul poolel suutsime esinejatele edukalt pakkuda struktureeritud protsessi lavastuse kokkupanekuks. Ettevalmistusperioodil oli kindel kommunikeeritud struktuur, koosolekud,

proovid, kohtumised ja tähtajad. Esinejate sõnul oli see kasulik eeskuju nende tuleviku projektideks. Sisuliselt oleks tagantjärele soovinud teha prooviprotsessi veel mitmekülgsemaks ja intensiivsemaks, kuid aja- ja ressursipiirangutega arvestades andsime endast parima.

Rahastus oli korraldusprotsessi juures suurim stressor. Näiteks oli keeruline selgitada kultuuriinstitutsioonidele, miks selline projekt on üldse vajalik. Eriti kuna *drag*-esinejad ei ole enamasti professionaalse taustaga, mida kultuurirahastajad just otsivad. Eelarve toimima saamine nõudis palju energiat ja paindlikkust. Projekt küll pakkus esinejatele kogemust, võrgustikku ja arenguvõimalusi, kuid sellegipoolest oleksime ideaalis nii esinejatele kui tiimile nende töö ja panuse eest rohkem maksnud.

Kuigi projekti eelarve oli lõpuks tasakaalus, oli individuaalseid sündmusi, mis jäid miinusesse. Samas olid sündmused, mis alati ennast finantsiliselt ei õigustanud, olulised ideeliselt. Näiteks oli suvine välikinoseanss väga kulukas, kuid saime näidata peaaegu väljamüüdud seansil Eesti publikule filmi Ukraina sõjapõgenikust kunstnikust, kelle looming ja aktivism toetuvad *drag*'i ja soovoolavusega mängimisele. Suvel toimunud varietee-*show* Meet The Performers ei toonud küll kokku suurt publikut, kuid toimis esinejatele väljakutse ja põneva arenguvõimalusena. Esinejatele oli antud ülesanne teha etteaste, mis erineb tavapärasest *lipsync*'ist või nende muust tavapärasest praktikast. Sellest sündinud etteasted andsid esinejate tulevases loomingus aluse mitmetele uutele suundadele.

Kuna kaasprodutsent viibis suure aja korraldusprotsessist välismaal, tõi ka kaugelt töötamine omad väljakutsed, näiteks ajavahe ja eri graafikud, lisaks see, et temal ei olnud isiklikku kokkupuudet esinejate ja ülejäänud tiimiga. Sellegipoolest olin kokku pannud väga usaldusväärse ja võimeka tiimi, kus toetasime teineteist vastavalt võimalustele. Õppisin, kui oluline on hoida keset pingelist protsessi enda ümber häid inimesi.

Projekti vältel ilmnes samuti, kui suur väärtus oli tiimiliikmetel, kes ei olnud otseselt varasemalt *drag*'i maailmaga seotud olnud. Kuna mina ja esinejad oleme selles maailmas nii sees, on vahel raske näha suuremat pilti, mõju või vajadusi väljastpoolt. Eriti osutus oluliseks, et projekti puhul, mille eesmärk oli kõnetada laiemat publikut, oleks tiimis mitmekesised vaatepunktid ja taustad, mis aitaks anda perspektiivi ja tuua uusi kogemusi.

Drag on hea valdkond, millega hetkel Eestis tegeleda, sest on võimalik korraldada sündmusi ja realiseerida ideid Eestis esimest korda ning olla innovaator. Samal on see ka just keerulisem, sest ei ole konkreetseid eeskujusid, kellele toetuda ning palju peab ise nullist leiutama. Olen pärast projekti jätkanud *drag*-sündmuste korraldamist ja kavatsen seda kindlasti teha ka tulevikus, et kasvatada selle väga erilise kunstivormi esindatust Eestis.

3.2. Refleksioon

Projekt Siinpool sood oli kõige keerulisem, tänuväärsem ja olulisem asi, mida ma seni oma kultuurikorralduse teekonnal teinud olen. See oli ühest küljest küll stressirohke ja pingeline, kuid saavutused ja mõjud, mida tehtud töö tulemusena nägin, tähendasid et see kõik oli seda väärt.

Kuigi olin varem väiksemaid *drag show*'sid ja muid sündmusi korraldanud, oli see esimene suur projekt, kus olin projektijuht. Tiimi juhtimisel ja planeerimisel oli palju esmakordseid kogemusi ja väljakutseid ning algselt ei osanud oodata, mida see olemuse või ressursside poolest endast kujutab. Esmakordselt probleemide lahendamine, otsuste tegemine ja planeerimine võtab palju rohkem energiat, kui sisseharjutatud süsteeme või eeskujusid ei ole. Tihti tuleb leiutada asju nullist, mis võtab palju aega, energiat ja võib olla segane, kuid on õppeprotsessi juures väga oluline. Siinkohal oli kultuurikorralduse õppekaval omandatud teooria suureks kasuks. Lisaks küsisin eriti algfaasis nõu mitmelt kultuurikorraldajalt ja *drag*-kogukonnas aktiivsetelt inimestelt sündmuse idee, eesmärkide ja teostatavuse osas. Nende praktilised soovitusel ja valdkondlikud teadmised andsid uusi vaatenurki ja aitasid planeerimist suunata.

Suureks toeks ja motivaatoriks oli projekti vältel kindlasti tiim. Olen rahul inimestega, kes olid mu ümber nii korralduslikus kui loomingulises tiimis. Teadsin, et saan neile toetuda ja neid usaldada. Õppisin, kuidas tõhusamalt ennast juhtida ja seada piire nende suhete hoidmiseks projekti vältel ning ka edaspidi. Kogegin ka võlu, mis tekib, kui luua midagi koos inimestega, kellega oleme niivõrd ühiste arusaamade ja väärtustega.

Kogegin, kuidas projektijuhtimine kätkeb endas lisaks korralduslikule poolele ka emotsionaalse ja vaimse toe pakkumist. Projektijuhina tundsin vastutust professionaalse, vaba ja turvalise õhkkonna loomise eest. Oli tiimisiseseid olukordi, mis vajasisid väga isiklikku lähenemist, et saavutada suuremaid eesmärke projekti hüvanguks. See on oluline, raske ja tänuväärne osa projekti juhtimise juures. Loomingulises töös võivad tihti peegelduda ja seda mõjutada eraelu raskused, mistõttu on eriti oluline olla kursis sellega, kuidas esinejad end tunnevad. Samas õppisin, et kindlasti ei tohi seda teha enda heaolu arvelt.

Õppisin tiimi ja esinejaid tundma ja proovisin läheneda kõigile individuaalse huvi ja empaatiaga. Näiteks vestlesin prooviprotsessi ajal kõigi esinejatega nende varasemast teekonnast ja *drag*'i tähendusest nende elus. Selle põhjal valmisid tekstid etenduste kavalehele (vt lisa 6), kus esinejad kirjeldavad, kuidas nad *drag*'ini jõudsid, milliseid väljundeid see neile annab ja kuidas see on nende elu muutnud. Esinejate isiklik kogemus ja

drag'i mõju on minu meelest ühed olulisemad asjad, mis lavastusele konteksti annavad. Tahtsin anda edasi seda väga erilist osa *drag*'i juures, mis ainult etteaste kogemisel võib vaatajal nägemata jääda. Esinejate võimestamine, nende toetamine professionaalses arengus ja täie potentsiaali realiseerimine olid minu jaoks kõige olulisemad sihid selle protsessi juures. Seda sümboliseerisidki minu jaoks kavatekstit, mille koostamisel kuulasin ja püüdsin parimal moel mõista ja edasi anda nende olemust artistina. Isiklikud sidemed esinejatega said väga oluliseks elemendiks turvalise ja avatud keskkonna loomisel, mis on eriti oluline just seetõttu, et paljude esinejate jaoks on *drag* sügavalt isiklik eneseväljenduse vorm.

Projektijuhi ja -algatajana olin inimene, kellel pidi alati olema ülevaade kõigist projekti valdkondadest ja töövoogudest. Sattusin mitmesse olukorda, kus tundsin, et mõne vastutusega saan tegeleda ainult mina, kuid samal ajal oli selle maht või koormus ühe inimese jaoks liiga suur. Sellistes olukordades pidin ennast lihtsalt sellest läbi suruma, mis viis tihti väga kõrge pingeni. Tagantjärele neid olukordi analüüsides mõistan, et, õppisin selle kaudu palju enesejuhtimise, piiride seadmise ja aja planeerimise kohta, samuti delegeerimise tähtsust. Mõnikord ei olnud nende stressirohkete olukordade taga praktilised või võimetepõhised kaalutlused, vaid pidin hoopis õppima, kuidas lahti lasta vajadusest iga väikest detaili kontrollida. Õppisin palju paremini hindama, millised pisiasjad on suures pildis olulised ja kui palju pingutust ja ressursi need tegelikult väärivad optimaalse tulemuse saavutamiseks.

Kokkuvõte

See lõputöö kirjeldas 2024. aastal toimunud *drag*-projekti ja lavastuse Siinpool sood korraldust. Töös andsin ülevaate projekti taustast, tegevuskeskkonnast ja kontekstist, kirjeldasin ja analüüsisin korraldusprotsessi ning reflekteerisin enda rolli ja arengut projektijuhina. Pöörasin tähelepanu *drag*-kunsti kontekstile Eesti kultuurimaastikul ja kväärkogukonnaprojekti eripäradele.

Projekti raames toimusid *drag*-esinejatele suunatud professionaalset arengut toimuvad töötoad, *drag*-kunstile konteksti pakkuvad lisasündmused ning lavastuse kokkupanek ja etendamine viiel korral. Sündmustel oli kokku üle 700 külastuse. Projekt pakkus Eesti *drag*-kunstnikele professionaalset eneseteostusvõimalust, turvalist loomingulise ja tehnilise toega koostöökeskkonda ning platvormi uudseteks ja kvaliteetse produktsiooniga etteasteteks. Projekti eesmärk oli võimestada kväärkunste ja esitleda *drag*'i väärtusliku kunstivormina kaasaegsel kultuuriväljal.

Korraldusprotsess oli keeruline ja nõudlik, vajab projektitiimi paindlikkust ja leidlikkust eri väljakutsete valguses, peamiselt seoses rahastusega. Projektijuhina õppisin palju enesejuhtimise, kommunikatsiooni ja korralduse praktiliste tahkude kohta. Projekt pani mõistma kogukonna väärtust ja koosloome jõudu.

Sain lõputöö koostamise vältel kinnitust, et soovin *drag*'iga ka tulevikus tegeleda. Siinpool sood oli mitmekülgne ja eriline peatükk Eesti *drag*'i ajaloos ja loodan, et see annab tõe nii minu kui teiste kogukonnaliikmete uutele ettevõtmistele ja koostöödele, mis Eestis *drag*'i veelgi edendavad.

Olen lõpmata tänulik projektitiimile ja esinejatele, tänu kellele oli see projekt nii võimas, eriline ja mõjus. Suur tänu ka minu juhendajale Anu Rannule.

Allikad

- Aadli, H. (2024, 7. oktoober). Sädelust, bravuuri ja rohkem ruumi. Intervjuu lavastuse „Siinpool sood” drag-kunstnikega. *Müürileht*. <https://www.muurileht.ee/sadelust-bravuuri-ja-rohkem-ruumi-intervjuu-lavastuse-siinpool-sood-drag-kunstnikega/>
- Bladen, C., Kennell, J., Abson, E., & Wilde, N. (2012). *Events management: An Introduction*. Routledge.
- Bowdin, G. a. J., Allen, J., Harris, R., Jago, L., O’Toole, W., & McDonnell, I. (2024). *Events management*. Taylor & Francis.
- Branca, B. (2025, 9. november). A renaissance for Estonian drag: Gender play and the Queer Sublime. *Feministeerium*. <https://feministeerium.ee/en/a-renaissance-for-estonian-drag-gender-play-and-the-queer-sublime/>
- Corpuz, R. M., Lozada, K. A., Acevedo, L., & Pedroso, J. E. (2025). Drag Performance: a space for gender expression and identity formation. *Social Lens*, 2(1). <https://doi.org/10.69971/sl.2.1.2025.31>
- European Commission. (2025, 17 juuni). *European capitals of culture. Culture and Creativity*. <https://culture.ec.europa.eu/policies/culture-in-cities-and-regions/about-european-capitals-of-culture>
- Kivisalu, K.-L. (2024, 25. märts). Tartu 2024 väikeprojektide toetusele kandideeris rekordarv kultuurikorraldajaid. *Tartu 2024*. <https://tartu2024.ee/tartu-2024-vaikeprojektide-toetusele-kandideeris-rekordarv-kultuurikorraldajaid/>
- Laamanen, M., Campana, M., Micheli, M. R., Venkatraman, R., & Duffy, K. (2024). *Drag as marketplace: Contemporary Cultures, Identities and Business*. Policy Press.
- Lahesalu, M. (2023, 10. oktoober). Kunstispurt: näituseasutusi draagides. *Müürileht*. <https://www.muurileht.ee/kunstispurt-naitudeasutusi-draagides/>
- MTÜ Tartu LGBT+. (2020). *MTÜ Tartu LGBT+ põhikiri*. E-äriregister.
- Neimand, A., Asorey, N., Christiano, A., & Wallace, Z. (2021). Why Intersectional Stories Are Key to Helping the Communities We Serve. *Stanford Social Innovation Review*. <https://doi.org/10.48558/4KQ2-9Z32>
- Tartu 2024. (s.a.) *Programmi ülevaade*. <https://tartu2024.ee/programmiliinid/#omapara-ja-euroopa>
- Tartu 2024. (s.a.). *Kultuuripealinnast*. <https://tartu2024.ee/kultuuripealinnast/>
- Tartu 2024. (s.a.). *Kultuuripealinn numbrites*. <https://tartu2024.ee/kultuuripealinn-numbrites/>

Shone, A., & Parry, B. (2019). *Successful Event Management: A Practical Handbook*.

Cengage Learning.

Tartu LGBT+. (s.a.) *Past events* [Facebooki leht]. Facebook. Külastatud 10.10.2025,

https://www.facebook.com/tartulgbt/past_hosted_events

Lisa 1. Turu-uuringu küsimused

1. Millega vajaksid esinemise ettevalmistuse juures abi, rohkem teadmisi? Milliseid võimalusi või ressursse võiks rohkem olla?
2. Millises vormis õpest oleksid huvitatud? Kuidas suhtud töötubadesse?
3. Millistest töötubadest oleksid huvitatud?
4. Kas oled tundnud puudust *drag*-mentorist?
5. Mida muudaksid esinemistingimuste osas?
6. Kui saaksid esinemisel teha ükskõik mida hoolimata eelarvest, oskustest, publikust ja asukohast, siis mida tahaksid teha?
7. Milline on sinu arust Eesti *drag*-kogukond? Milline see õhkkond on, kas pigem toetav või aetakse üksi oma asja? Kas ja kuidas sa tahaks, et see oleks teistmoodi?
8. Millist tuge saaks veel korraldajad esinejatele pakkuda? Millist teised artistid?

Lisa 2. Sündmuste ajakava

AEG (2024)	SÜNDMUS	KIRJELDUS
2. veebruar	Cocktail Auer koos House of Aueriga	<i>Drag show</i> Klubi Gutenbegis Soome <i>drag</i> -trupi House of Auer sündmustesarja formaadis, kus esines lisaks neile kaheksa projektis osalejat
3.–4. veebruar	House of Aueri loomingulise protsessi ja karakteriloometöötuba	Hinnatud Soome <i>drag</i> -kollektiiv House of Auer rääkis oma kogemuslugusid, arutati loomingulist ja kunstilist protsessi, etteastete planeerimist, õhtujuhtimist, jagati muid näpunäiteid
2. märts	Eke Allikvere helitehnoloogia töötuba	Produtsent ja muusik Eke Allikvere õpetas helitöötlusprogrammide kasutamist, kodustuudio põhitõdesid
3. märts	Delfi Oraakli parukate stiliseerimise töötuba	Ühine ruum parukate stiliseerimiseks, kus esinejaid said vastastikuse õppe meetodil vahetada kogemuslikke teadmisi ja näpunäiteid
18. märts	Sander Põllu valgustehnika töötuba	Avatud töötuba, suunatud spetsiaalselt artistidele, valgustehnoloogia paremaks mõistmiseks etteastete ja etenduste lavastamisel
19. märts	Drag Brunch	Kohvikus Käck toimus Tartus esmakordselt ülemaailmselt populaarses <i>drag</i> -sündmuse formaadis
7.–8. aprill	Karl Joonas Alamaa ja Lisette Sivardi kostüümidisaini töötuba	Individuaalsetele nõustamistele järgnenud töötuba, kus esinejad töötasid lavastuse kostüümide ja rekvisiitide kallal,
20. juuni	Homofoonia karaoke	Koostöö Tartu LGBT+ populaarse sündmustesarjaga
12. juuli	Variety Show: Meet the Performers	Esinejate tutvustamine uute külgete alt, läbi nende oskuste, hobide, ametite, uudsete <i>performance</i> -formaatide
18. juuli	Helgi Saldo Eesti <i>drag</i> -ajaloo loeng	Eesti <i>drag</i> 'i suurkuju Helgi Saldo tutvustas Eesti <i>drag</i> 'i ajalugu läbi esmakordselt koondatud materjalide. Materjalide põhjal anti välja ka <i>zine</i> koostöös kunstniku Maria Izabella Lehtsaarega.
25. juuli	Aparaaditehase välikino: dokumentaalfilm “Queendom”	Välilinastus koostöös Elektriteatriga Ukraina kvääraktivist Jenna Marvinist.
15. august, 12., 19. september	“Siinpool sood” etendused Tartus	Genialistide Klubis
10. oktoober	“Siinpool sood” etendus Viljandis	Sakala Keskuses
28. oktoober	“Siinpool sood” lisaetendus Tartus	Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024 erisoovil toimunud lisaetendus Genialistide klubis

Lisa 3. Meediakajastused

Lavastus "Siinpool sood", etendused 15.08, 12.09, 19.09 Genialistide klubi, Tartu;

- [Sädelust, bravuuri ja rohkem ruumi. Intervjuu lavastuse „Siinpool sood” drag-kunstnikega | Mütürileht](#)
- [Galerii: Tartus esietendus drag-lavastus "Siinpool sood" | Teater | ERR](#)
- [Galerii: Siinpool sood andis väljamüüdud esietenduse | Vikervaade | Eesti LGBT+ kogukondade uudised](#)

10.10 Sakala keskus, Viljandi

- [Paariaastase vahega jõuavad drag-kunstnikud taas Viljandisse](#)
- [SUUR GALERII \) Pilk drag-etenduse lava taha ja lavale](#)

2.02.2024 Cocktail Auer with House of Auer (FI), Klubi Gutenberg, Tartu,

- [Tartu 2024 põhiprogrammi kuuluva drag-kultuuriprojekti Siinpool sood avab etendus Cocktail Auer | Vikervaade | Eesti LGBT+ kogukondade uudised](#)
- [Kultuuripealinna drag-projekti "Siinpool sood" avab House of Auer | Teater | ERR](#)
- [Tartusse tuleb Soome drag-kollektiiv, kes hindab Anne Veskit ja Getter Jaanit](#)
- [Kultuuripealinn toob Eestisse Soome drag-esinejad - Delfi](#)
- [Mis seob Soome drag-kunstnikke ja Eestit? Anne Veski!](#)
- [Näitus "Siinpool objektiivi" kujutab Tartu ööelu mitmekülsust | Vikervaade | Eesti LGBT+ kogukondade uudised](#)

19.05.2025 Drag Brunch, kohvik Käkk, Tartu

- ["Siinpool sood" toob huviliste ette Tartu esimese drag brunch'i | Teater | ERR](#)
- [Galerii: Supilinnas toimus Tartu esimene drag brunch | Teater | ERR](#)
- [GALERII | Tartu esimene Drag Brunch tõi kokku värvikad kodumaised drag-esinejad](#)

12.07.2025 Meet the Performers: Variety Show, Klubi Gutenberg, Tartu

- [Siinpool Sood kutsub Tartus kohtingule drag-esinejatega | Kiss FM](#)
- [Avatud kultuuriplatvormi sündmuste hooaja avab teistmoodi drag show](#)
- [Siinpool Sood kutsub kohtingule drag-esinejatega | Vikervaade | Eesti LGBT+ kogukondade uudised](#)

18.07.2025 Helgi Saldo ajalooloeng: dräagist sugusantideni ehk Eesti mängleva soolisuse ajalugu

- [Siinpool sood publikuprogrammi raames toimub loeng Eesti dragi ajaloost](#)
- [Tasuta | Apraaditehase Armastuse saalis toimub Eesti drag-ikooni Helgi Saldo loeng Eesti drag'i ajaloost | Kiss FM](#)

25.07.2024 Apraaditehase suvine välikino "Queendom"

- [Apraaditehase välikinos linastub dokfilm vene drag-kunstnikust | Film | ERR](#)
- [Taskupargis linastub dokumentaalfilm "Queendom"](#)

Fotograaf Peroksiidi näitus "Siinpool objektiivi", fotod Siinpool sood esinejatest sündmusel Cocktail Auer with House of Auer

[Näitus "Siinpool objektiivi" kujutab Tartu ööelu mitmekülsust | Vikervaade | Eesti LGBT+ kogukondade uudised](#)

Lisa 4. Eelarve

KULUD		
Kulu	Proгноос	Lõplik summa
LAVASTUS	23,510€	22,015€
TIIMIKULUD		
Tiimi töötasud	17,000€	13,688€
Esinejate ja tiimi transport	700€	329€
Hospitality	500€	538€
LOOMINGULISED JA TEHNILISED KULUD		
Lavakujundus ja kostüümid	2,000€	3,058€
Prooviruumid	100€	750€
ETENDUSTE ANDMISEGA SEOTUD KULUD		
Etenduspaikade rent	1,500€	1,170€
Valgus- ja lavatehnika rent	300€	534€
Autoritasud	210€	319€
TURUNDUSKULUD		
Plakatid, banner, kavad	450€	334€
Sotsiaalmeedia turundus	200€	81€
Foto- ja videojäädvustus ja -promo	300€	630€
MUUD KULUD		
Raamatupidamine	250€	584€
LISASÜNDMUSED	18,090€	5,456€
House of Aueri show ja töötuba	3,670€	1,703€
Drag Brunch ja valgustöötuba	1,570€	813€
Karaoke	150€	159€
Meet the Performers Variety Show	900€	512€
Ajalooloeng	300€	248€
Filmilinastus	1,100€	1,321€
Muud töötod	3,200€	700€
Toimumata jäänud töötod ja lisaprogramm	7,200€	0€
KOKKU	41,600€	27,471€
TULUD		

Tulu	Proгноос	Lõplik summa
OMATULU		
LAVASTUS		
Etenduste piletimüük	6,000€	7,256€
Kavamüük	240€	271€
LISASÜNDMUSED		
Cocktail Aueri piletimüük	1,200€	1,057€
Drag Brunchi piletimüük	1,000€	763€
Valgustöötoa lisaosalejad	250€	125€
Karaoke	400€	197€
Meet the Performersi piletimüük	900€	469€
Filmilinastuse piletimüük	490€	483€
TOETUSED		
Tartu 2024	5,000€	6,000€
Kultuurkapitali näitekunsti sihtkapital	16,000€	7,500€
Kultuurkapitali Tartumaa ekspertgrupp	450€	450€
Viljandi linna toetus	490€	300€
Baltic Drag King Collective	1,000€	1,000€
Aparaaditehase avatud kultuuriplatvormi projektitoetus	1,000€	1,000€
Telepart	600€	600€
Muud projektitoetused	6,580€	0€
KOKKU	41,600€	27,471€

Lisa 5. Riskianalüüs

Riski nimetus ja kirjeldus	Tõenäosus	Mõju	Riski suurus	Riski realiseerumise aeg	Riski vältivad või maandavad tegevused	Tegevus riski realiseerumisel	Vastutaja
Esinejate hiline mine	2	2	4	Sündmuse ja proovide ajal	Ajakava kommuni keeritakse selgelt ja pidevalt. Päevakavas varutakse ette valmistusteks piisavalt aega.	Vajadusel kohandatakse ajakava, alustatakse teistega ja viiakse hilineja hiljem kurssi.	Projektijuht ja lavastaja
Tehnika rike	2	3	5	Sündmuse ajal	Meeskonnas on pädevad inimesed ja kasutame kvaliteetset tehnikat.	Tehnikud tegelevad probleemiga. Esinejad/produtsendid suhtlevad publikuga.	Produtsendid ja tehnikud
Meeskonnaliikme haigestumine	1	2	2	Paar päeva enne sündmust kuni sündmuse päevani	Väldime kokkupuudet teiste haigetega. Võtame puhkepäevi.	Võimalusel delegeerime ülesandeid.	Projektijuht
Terviserike publikus / meeskonnas	1	2	2	Sündmuse ajal	Määrame enne sündmusi inimesed meeskonnas, kes olukorrale reageerivad.	Pakume abivajajale abi. Vajadusel kutsume kiirabi.	Produtsendid
Elektrikatkestus	1	2	3	Sündmuse ajal	Kontrollida elektrikilbid enne sündmuse toimumist üle.	Tehnikud tegelevad probleemiga. Etendus peatatakse ja publikuga suheldakse.	Produtsendid ja tehnikud
Liigne töökoormus	2	2	4	Enne sündmuse toimumist	Jagame ülesanded tiimiliikmete vahel ära. Vaatame oma planeeritud töökoormused üle.	Võimalusel delegeerime ülesandeid.	Projektijuht
Õhupuudus / palavus saalis	2	2	4	Sündmuse toimumise ajal	Hoiame ventilatsiooni sees enne etenduse toimumist ja selle ajal. Hoiame saalist otse õue viiva ukse enne etendust lahti.	Avame vajadusel õue viiva ukse ka etenduse ajal.	Produtsendid

Lisa 6. Kavatekstid

DELFI ORAAKEL

@delfi_oraakel

Kui ma hakkasin drägi tegema ja esinema, oli vahe minu ja Delfi vahel suurem. Ma kasvasin temaga kokku. Nüüd ei vaata ma poes kunagi endale asju – ma vaatan Delfile riideid, Delfile kingi. Ma ajan oma kulme ära, sest nii on drägi kergem teha. Mind ei huvita, kuidas see mu argielu mõjutab, sellel ei ole tähtsust. Ma elan selleks, et laval olla. Mõtlen alati esmalt Delfi peale. Dragiväline olemine ei ole kunagi prioriteet, see on lihtsalt keht, milles vahepeal on vaja olla. Tutvustan ennast kõigile Delfina, lõpetan e-kirju Delfina. Mu hambaarst helistas mulle ja ma ütlesin “Delfi kuuleb”.

Dräg on andnud mulle oskusi, mida ei saa kuskil mujal kasutada. Näiteks täiesti hullumeelsetel kingadel käimine, õmblemine, paruka stiliseerimine, suur ja võimatu meik, mida pole kuskil mujal kasutada. Täiesti mõttetud asjad igapäevaelus, mida ma oskan nii hästi teha. Aga see on okei. Ma olen dräg. Ma olen siin, et olla *show-tüdruk*.

ANU THE DRAG QUEEN

@anuthedragqueen

Loomine ja loomingulisus on mulle väga tähtsad. Olen alati teadnud, et nendega tahan tegeleda ja nende poole pürgida. Drägis ei mõtle ma eriti sellele, kuidas teised mind näevad, kuidas ma ennast näen, kuidas end oma kehas tunnen. Dräg laseb mul olla hetkes ja lükata kõik teised mõtted eemale. Mõtlen lihtsalt välja selle, mida teha tahan ja loodan, et teistele meeldib ka.

Loomingulisus on mulle väga omane, aga tänu drägile olen pidanud tegema asju, millega mul varasemalt on olnud negatiivsed seosed. Näiteks vihkasin koolis sooliselt eristatud käsitööd ja õmblemist. Kui hakkasin drägi jaoks tegema kostüüme omadel tingimustel, sain aru, et mulle täiega meeldib õmmelda ja ise asju luua. Oli väga vabastav see uuesti omaks võtta. Ka inimesed mu ümber on mind sellistest kogemustest läbi aidanud. Tahaks lihtsalt, et ei peaks töö käima või muid asju tegema ja saaks täielikult pühenduda loomingule, säilitada see *flow*.

HELMEHIRMUTIS

@helimehirmutis

Kui ma hakkasin drägi tegema, ei osanud ma arvata, mis see olema saab. Ma olen alati veidi *kooky* olnud ja dräg andis mulle julguse seda väljendada.

Ma olen drägis eksperimenteerinud eri võimalusi soo ja eneseväljendusega mängimiseks. Olen teinud *queeni*, *creature*’it, *drag kingi*, *thingi*. Olen kombanud, mis see olema peaks. Lähenen tihti selle nurga alt, et mis on minu jaoks naljakas või tundub huvitav. Tavaliselt see on midagi *kooky*’t.

Kui ma tulen kväärpeole ja ma ei ole drägis, tunnen ennast nagu produkt – ma ei ole mina ise. Drägis tunnen end iseendana. See on silmaga nähtav väljund minu kunstile. Drag on andnud mulle julgust ja võimaluse seda maailmale näidata, kanda edasi oma sõnumit selle kaudu, kes ja milline ma olen, ilma et ma peaks sõnu kasutama.

LABIA KOIDULA

@labia.koidula

Olen alati olnud suur drägifänn. Kolm aastat tagasi sain oma esimesed kontsad, mis tükk aega kapis seisis. Alguses katsetasin kodus, lihtsalt huulepulka ja parukat. Alguses polnudki mul plaani lavale minna, aga olen alati tahtnud luua sisu, mis tooks inimestele rõõmu kergelt provokatiivsel moel. Suurem julgus tuli alles siis, kui mu parim sõber Helmehirmutis alustas drägiga ja ma nägin, et see ei olegi nii hirmus ja et inimesed selles maailmas on avatud ja aktsepteerivad.

Enne esinemist olen alati väga närvis. Alles siis, kui hakkasin laval esimesi samme tegema, see kaob ja ma tunnen, et ma tean, mida teen. Publiku reaktsioon ja aplaus pakuvad nii suurt rahulolu ja tunnustust, eriti pärast seda, kui olen pannud nii palju aega oma meiki ja kostüümi ja kogu esinemisse. Drägis tunnen end enesekindlamalt ja võimsamalt. Inimesed vaatavad imetlevalt ja see annab enesekindlust. Tunnen, et see on mind ka ülejäänud elus hästi mõjutanud, pannud end inimestega suheldes või avalikult rääkides kindlamalt tundma.

TEMAKE

@therealtemake

Ma ei arvanud kunagi et ma teeks drägi ja selle kaudu selliseid asju. Mul on gümnaasiumist saati olnud hirm avaliku esinemise ees ja ma olen arvanud, et see jääbki nii. Enne esimest esinemist oli mul drägis ebamugav, kuna tundsin, et see pole mina. Pärast lavale jõudmist ja rahvast juubeldamas kuulmist, sain aru, et drägis see polegi mina ja ma saan teha kõike, mida muidu igapäevaelus ei saa. See oli nii vabastav.

Ma vahel mõtlen, kuidas mingis teises elus ma oleksin koreograaf või stilist või midagi muud. Ja dräg annab mulle võimaluse olla kõik need elukutsed ja ükskõik milline karakter või tegelane või sugu või loom. Aga lõppude lõpuks see olen ikkagi mina, kes teeb neid asju. Ja see on nii võimestav. Dräg on mulle nii palju kergendust andnud. Nii palju julgust, mis kandub üle ka minu ülejäänud ellu.

OLEANDRO

@oleandro_drag

Tegelesin kunagi teatriga ja vahepeal oli mitmeaastane paus, kus ma ei näinud tagasiteed selle juurde. Dräg andis mulle selle väljundi. Oleandrona mängin igal etteastel eri karakterit. Loomulikult olekus võib teda kohata näiteks päevajuhina, kuid lavale astub ta näitleja rollis.

Dräg on hea viis enesekindluse tõstmiseks. Midagi juhtub su psüühikas, kui võtad laval särgi seljast ning kuuled juubeldamist ja kaasa elamist. Ma naudin, et dräg võimaldab mul minna väga teise sookestreemsusesse, samas on seal vabadus olla ülepaistatud ja ebarealistlik. See võimaldab mul tegutseda hoopis teises soomallis ja vastanduda inimeste eeldustega. Mind huvitab maskuliinsus ja mulle meeldib sellega mängida. *Drag king* olemine toob välja selle, kui performatiivne on maskuliinsus. See pole miski, mis sünnib kaasa, vaid asi, mida õpitakse ja etendatakse. Samal ajal meeldib mulle mehelikkust enda omaks teha. Ma arvan, et maskuliinsus ei ole loomult negatiivne asi ja enamasti üritan sellest välja tuua meeldivaid külgi, kuigi minu etteastetes on ka healoomulist paroodiat.

MOLLY MATRIX

@rasmusssuur

Ma jõudsin drägini läbi *vogue ballroom* skeene. *Vogue*-ballidel on tihtipeale temaatika, millega kostüüm ja etteaste peavad vastavuses olema. Mingi hetk hakkasin ballidel katsetama drägis võistlemist. Drägis võisteldes on mul alati kuidagi rohkem energiat ja tunnen end tugevama ja kindlamana.

Kuigi *ballroom* on oma olemuselt küll avatud ja toetav, siis on seal aga oma reeglid ja ajalugu, mida tuleb austada ja kaitsta. *Ballroom*-dräg ja dräg on kaks eri maailma. Kasvõi see, et mul on drägis vunts, ei lähe osades *ballroom*'i kategooriates läbi. Väljaspool *ballroom*'i on mul drägis rohkem vabadust, mistõttu olen hakanud avastama oma dräg-karakterit sellest väljaspool. Kuna Eesti ballroomis eriti dräg esindatud pole, siis on mul tekkinud väike missioon seda laiendada ja mingil määral ühendada neid kaht skeenet omavahel.

DYKEONAUT

@dykeonaut

Dräg ei ole raketiteadus. See on lihtsalt harjutamise ja kire küsimus. Ma ei ole kunagi teinud ühtegi numbrit algusest lõpuni koreograafiaga, see paneb minu jaoks asjad liiga lukku. Õnneks töötab see minu kasuks. Ma tunnetan publiku energiat, mida juurde panna, vähemaks võtta, kellega suhelda. Ma teen oma numbrit, aga minu jaoks on sama tähtis lihtsalt suhtlus rahvaga.

Alustasin drägiga 6ede6õrgu6eol, mis andis eelmine aasta hüppelaua vähemalt kümnele uuele Tartu artistile. Nii meie kui Helgi Saldo nimetame seda Tartu drägi renessanssiks ja see on väga palju kogukonda kokku toonud. Meil on palju noori inimesi, kes on lähestikku, me ei tunne et me peame üksteisega võistlema. Me hoiame oma inimesi. Me tahame lihtsalt enda kunsti näha ja teisi näha ja teisi toetada. Dräg ei ole siin raha teenimiseks, vaid viis kogukonnaga suhestuda.

Lisa 7. Fotomaterjal

Autorid: Peroksiid, Jürgen Joost

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Katarina Elisabeth Staak,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Projekt ja *drag*-lavastus Siinpool sood“, mille juhendaja on Anu Rannu, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Katarina Elisabeth Staak

28.11.2025